

І. І. Давидова,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

I. Davydova,
post-graduate student of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

DEVELOPMENT OF THE INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE COUNTRY'S FINANCIAL SYSTEM

У статті розкрито сутність фінансової системи як одного з найбільш вагомих інститутів забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Обґрунтовано, що важливою складовою державного регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики; ефективність функціонування державних фінансів, національної економіки залежить від своєчасності відповідних інституційних змін. Визначено, що інститут бюджетного регулювання має ґрунтуватися на сукупності форм, засобів, механізмів формування та реалізації завдань бюджетної політики, які визначають умови взаємовідносин учасників бюджетного процесу; взаємоузгодження бюджетного та грошово-кредитного регулювання потребує підвищення якісного рівня інституційного забезпечення як державного управління економічними процесами. Показано, що методи, інструменти, важелі бюджетного регулювання визначають можливість кількісного і якісного впливу інституту бюджету на соціальне та економічне середовище.

The article reveals the essence of the financial system as one of the most important institutions for ensuring socio-economic development of the country. It is substantiated that an important part of the state regulation of the financial sphere is the coordination of the activities of financial institutions and transparency of the processes of fiscal and monetary policy formation; the effectiveness of the functioning of public finances, the national economy depends on the timeliness of the corresponding institutional changes. It is determined that the institution of budget regulation should be based on a set of forms, means, mechanisms of formation and implementation of budget policy tasks, which determine the conditions of relations between participants of the budget process; mutual coordination of budgetary and monetary regulation requires the improvement of the quality level of institutional support as a state management of economic processes. It is shown that methods, tools, and levers of budgetary regulation determine the possibility of quantitative and qualitative impact of the budget institute on the social and economic environment.

Ключові слова: фінанси, фінансова система країни, фінансова політика держави, фінансове регулювання, фінансовий механізм.

Key words: finances, financial system of the country, financial policy of the state, financial regulation, financial mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах трансформаційних перетворень, уповільнення темпів економічного зростання, посилення впливу екзогенних чинників на соціально-економічний розвиток країни важливим є підвищення дієвості фінансово-економічної політики з урахуванням інституційних змін світової економіки. Важливим інститутом суспільного розвитку сучасності є фінансова система, яка повинна адаптуватися до загальних макроекономічних коливань, залишаючись водночас інструментом регулювання економічних циклів. Нині необхідним є розвиток інституційних засад функціонування фінансової системи, поглиблення розкриття її економічної сутності як вагової складової економічного зростання, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із динамікою суспільного розвитку. З метою посилення результативності фінансової політики доцільним є подальший розвиток положень щодо механізму бюджетно-податкового регулювання. Потребують поглиб-

леного дослідження питання впливу фінансової системи на соціально-економічний розвиток суспільства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері розвитку фінансових відносин можна назвати праці Дж. Б'юкенена [1], П. Кругмана, П. Самуельсона [6], В. Нордгауза [6], В. Танзі. Питання формування та удосконалення фінансової системи країни досліджуються у працях вітчизняних вчених: Т. Боголіб, І. Запатріної [3], Л. Лисяк [2], І. Лютого, С.І. Мельниченка [4], І. Чугунова [5, 7; 8] та ін.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розкриття сутності та визначення напрямів розвитку інституційних засад фінансової системи країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження щодо визначення ролі фінансової системи у забезпеченні передумов для стійкого економічного росту формують парадигму державної фінансової політики на довгострокову перспективу. Визначення детермінант економічного зростання для країн із трансформаційною економікою є актуальним завданням та потребує подальших наукових пошуків. Наразі суспільство знаходиться в транзитивному періоді переходу від відносин роздільності до глобалізації та інтеграції, від індустріально-ринкової моделі економіки до інформаційно-мережевої, від накопичення капіталу як фактору стимулювання економічного зростання до накопичення інформації. Інституційне вдосконалення фінансового регулювання має на меті зниження інформаційної невизначеності щодо прийняття рішень у сфері заощаджень, інвестування, мінімізації фінансових ризиків. Враховуючи, що однією із базових функцій фінансової системи є інформаційна, розвиток інституційних засад фінансової системи має визначальний характер у посиленні впливу її складових на економічну динаміку. Необхідність розвитку інституційних фінансових механізмів обумовлена суспільною потребою формування комплексної довгострокової концепції розвитку фінансової системи із визначенням цільових орієнтирів.

Економічну сутність фінансової системи можна представити як складову соціально-економічного розвитку країни, що полягає у використанні сукупності економічних відносин у сфері формування, дієвого розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу між її окремими ланками, які визначаються відповідною структурою системи фінансових інституцій та їх взаємозв'язків з метою створення належних умов для збалансованого економічного зростання.

В умовах економічних перетворень важливим є посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, покращання якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з підвищенням дієвості їх координації. Разом з тим, фінансова політика країни стала більш залежною від зовнішньоекономічних факторів, що зумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи. Формування фінансово-економічної політики країни, у тому числі в частині регулювання бюджетних доходів та видатків, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу, грошової маси, валютного курсу, платіжного балансу відбувається з урахуванням сукупності зовнішніх чинників, що спрямовано на підвищення рівня інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Доцільним є реалізація виваженого фінансового регулювання враховуючи тенденції економічного зростання, зниження показника питомої ваги державного боргу в валовому внутрішньому продукті та боргового навантаження на бюджет. Важливим завданням фінансової системи є забезпечення оптимального розподілу валового внутрішнього продукту між її складовими та фінансово-економічних ресурсів між економічними суб'єктами, що спрямовано на стимулювання розвитку вітчизняної економіки.

Формування моделі стійкої фінансової системи стає одним із важливих завдань, зважаючи на особливості кож-

ної з її складових. Державні фінанси як складова фінансової системи здійснюють вагомий вплив на макроекономічну стабільність та темпи економічного розвитку. Досягнення балансу в сфері публічних фінансів потребує застосування науково-обґрунтованих підходів до визначення оптимального розміру перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, державні цільові фонди. Надмірний показник бюджетного дефіциту є результатом незбалансованої політики, що призводить до нарощування державного боргу. Враховуючи негативні наслідки державного боргу на економіку необхідно встановлювати інституційні обмеження розміру дефіциту бюджету, індикативні значення показника видаткової частини бюджету. Важливим є зменшення неефективних бюджетних видатків, оптимізація мережі соціальної інфраструктури та управлінських інституцій до потреб суспільства та бюджетних можливостей, посилення дієвості бюджетного моніторингу та державного фінансового контролю. Система управління державним боргом має гарантувати кредиторам своєчасне повернення наданих запозичень та посилювати боргову стійкість держави, що вимірюється міжнародними кредитними рейтингами.

Доцільно зазначити, що для країн із трансформаційною економікою можливістю стимулювання економіки за рахунок інструментів грошово-кредитного регулювання матимуть певну неузгодженість із завданням формування передумов для забезпечення цінової стабільності. В свою чергу, таргетування інфляції є науково обґрунтованим монетарним механізмом, застосування інструментів якого засвідчило ефективність для країн із різним рівнем економічного розвитку. Під диверсифікованою моделлю банківської системи мається на увазі система, яка у своєму складі містить збалансовані пропорції часток банків з державною формою власності, банків іноземних банківських груп та банків із приватним внутрішнім капіталом у загальній структурі. Вважається, що диференціація форм власності банківських установ посилює стійкість банківської системи, адже кожна група банків має різні бізнес-стратегії на ринку та механізми залучення капіталу під реалізації певних проектів. Незалежність монетарного регулятора сприяє досягненню бюджетної дисципліни, підвищуючи в короткостроковому періоді проценту ставку відбувається стримування нарощування державних запозичень для фінансування бюджету. Водночас проведення жорсткої грошово-кредитної політики уповільнює темпи економічного зростання, вагомим завданням держави є забезпечення єдності складових системи державного фінансового регулювання.

Порівнюючи показники діяльності страхових компаній у 2013—2017 роках із періодом 2008—2012 років можна спостерігати зменшення значень питомої ваги активів страхових компаній в валовому внутрішньому продукті із 4,20 до 3,66 відсотка, частка валових страхових премій у валовому внутрішньому продукті зменшилась із 2,21 до 1,63 відсотка, відповідний показник частки чистих страхових премій у валовому внутрішньому продукті зменшився із 1,48 до 1,26 відсотка (табл. 1). За сучасних умов важливим є створення та розвиток інституційного середовища, сприятливого для страхового ринку і виконання ним своїх функцій.

Вагомим є зростання питомої ваги активів комерційних банків у валовому внутрішньому продукті, наро-

Таблиця 1. Показники розвитку страхового ринку України у 2008–2017 роках

Показники	2008–2012	2013–2017	2008–2017
Частка валових страхових премій у ВВП, %	2,21	1,63	1,92
Рівень валових страхових виплат, %	26,58	22,12	24,35
Частка чистих страхових премій у ВВП, %	1,48	1,26	1,37
Рівень чистих страхових виплат, %	38,32	27,44	32,88
Частка активів страхових компаній у ВВП, %	4,20	3,66	3,93

щування активів сектору небанківських фінансових організацій, таких як страхові компанії, інвестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди, збільшення капіталізації фондового ринку та підвищення рівня його ліквідності. Пріоритетним напрямом розвитку банківської системи є забезпечення її фінансової стійкості та надійності, підвищення якісного рівня надаваних банками послуг. Доцільним є актуалізація та удосконалення механізму стрес-тестування банківських установ, що спрямовано на зниження рівня ризиків, оновлення вимог до достатності банківського капіталу, методів оцінки ризику ліквідності, системи моніторингу за банківськими установами.

Стратегія розвитку економіки визначає необхідність інституційних перетворень у системі фінансового регулювання, які в свою чергу тісно пов'язані зі зміною інституційного середовища суспільства. Інституційний підхід передбачає розгляд об'єкта дослідження як динамічної системи, що постійно адаптується до викликів і завдань соціально-економічного розвитку країни. Інститути фінансової системи мають складну внутрішню структуру норм та правил, їх розвиток знаходиться у взаємозв'язку з еволюцією інститутів державного управління та макро-економічного регулювання. Ефективність функціонування державних фінансів, національної економіки залежить від своєчасності відповідних інституційних змін.

За умов активізації інтеграційних процесів відбувається поширення економічної конвергенції, у тому числі норм, правил, стандартів здійснення фінансової діяльності. Вплив на формування державної фінансової політики суспільних, корпоративних та інших інституціональних чинників є досить суттєвим. Якісний рівень інституційного середовища визначає динаміку економічного зростання та побудову моделі соціального захисту населення. Основними аспектами впливу даного середовища на економіку є інституційні обмеження встановлення відповідальності; вплив на структуру стимулів; зниження ступеню невизначеності; виконання функцій регулювання та координації; вплив на ступінь раціональності поведінки; формування пріоритетів економічної діяльності. Роль держави в інституційній системі полягає у формуванні дієвих інститутів, забезпечення розвитку та зміцнення інституту власності. Реалізація функцій держави, спрямовані на забезпечення прав та свобод громадян, економічного розвитку. Враховуючи динамічність трансформаційних змін економіки та соціальної сфери держава має виконувати вагомі функції щодо формування інституційного середовища економіки та державних інститутів регулювання [8].

Фінансова система змінюється з урахуванням впливу інтеграційних процесів, посилення конкуренції на ринках

фінансового капіталу. Необхідним є удосконалення системи оцінки макроекономічних умов, тенденцій у бюджетно-податковій та грошово-кредитній сферах за допомогою якісних і кількісних індикаторів. Основні засади формування фінансово-бюджетної політики на середньострокову перспективу мають враховувати волатильність економічних процесів, обумовлених, в тому числі кон'юнктурою на світових ринках та глобалізаційними тенденціями. З огляду на зазначене, важливим є підвищення дієвості та адаптивності фінансового регулювання з використанням міжнародних стандартів і принципів його здійснення. Посилення інституційної спроможності фінансових органів управління, підвищення рівня прозорості їх діяльності сприятиме зростанню функціональної ефективності державної політики. Тренди розвитку економіки засвідчили потребу тісної взаємодії і координації фіскальної та монетарної політики в процесах протидії рецесії та з метою стимулювання сукупного попиту.

Під інституційним середовищем слід розуміти сукупність найбільш вагомих економічних, правових, суспільних та соціальних правил, які визначають межі діяльності та впливу інструментів фінансового регулювання на економічний розвиток країни. Складовими інституційного середовища також є ступінь розвитку взаємовідносин суб'єктів фінансової системи, зниження рівня транзакційних витрат, довгостроковий характер економічних взаємовідносин. Важливу роль у забезпеченні економічного зростання відіграють ступінь розвиненості фінансової системи. Таким чином, сукупність правил, норм, процедур, державних органів управління, установ визначають комплексний інституційний механізм фінансової системи, який є дієвим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток суспільства та включає нормативно-правове забезпечення, фінансово-економічну систему та систему інститутів державного регулювання. Якість функціонування системи інститутів регулювання визначає здатність органів державного управління формувати і реалізовувати положення економічної політики, спрямованої на стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Важливим є забезпечення ефективності функціонування державного сектора економіки, підтримка інвестиційних та структурних програм економічного розвитку, оптимального рівня перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, здійснення виваженої грошово-кредитної політики.

Економічні інститути мають вагоме значення для активізації процесів розвитку суспільства шляхом створення стимулів для основних учасників фінансово-економічних відносин, впливають на динаміку інвестицій у людський капітал, наукоємні технології. Різний якісний рівень інститутів є одним із факторів диференціації країн за рівнем валового внутрішнього продукту на душу населення. Крім того, інститути впливають на модель перерозподілу національного доходу між суспільними верствами, фізичного і людського капіталу країни та адміністративно-територіальних одиниць. Основною метою інституційної модернізації фінансової системи має стати формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть відновленню позитивної динаміки економічного зростання. В свою чергу її основними завданнями є покращання інвестиційного клімату, удоскона-

лення управління державними фінансами, розширення соціальної спрямованості.

Фінансова система є одним з найбільш вагомих інститутів забезпечення соціально-економічного розвитку країни. В період економічних трансформаційних процесів потребують посилення дієвості інституційні механізми регулювання макроекономічної динаміки, забезпечення стійкості економічного зростання, збільшення частки високотехнологічної та наукоємної економіки в загальній структурі, формування відповідного балансу між забезпеченням пріоритетних заходів фінансово-бюджетної політики та збалансованістю бюджетної системи. Формування сучасної структури фінансової системи значною мірою опинилися під впливом змін світової економіки, яка здійснює вплив на удосконалення механізму її реалізації, результативність економічної політики. З метою стабілізації фінансового сектору та підтримки рівня економічної активності підприємств доцільним є розробка та реалізація сукупності заходів фіскального регулювання, які включають бюджетне стимулювання внутрішнього попиту, використання дієвих інструментів грошово-кредитного регулювання, додаткову капіталізацію фінансових установ. Достатньо високий якісний рівень фінансових інститутів, своєчасність та обгрунтованість рішень щодо планування належного обсягу державних видатків на відповідні цілі сприяють створенню передумов для економічного зростання. Одним з пріоритетних напрямів бюджетного регулювання у сфері видатків є модернізація інфраструктури, розбудова моделі соціального захисту населення, пошуку форм взаємодії бюджетної та страхової складової, ролі держави у регулюванні інвестицій недержавних пенсійних фондів, механізмів гарантування суспільного добробуту [3].

Формування ефективного механізму фінансового регулювання є актуальним та взаємопов'язаним із розширенням функцій, необхідність виконання яких постає перед державою. Співвідношення між складовими архітектури фінансової системи формуються з урахуванням державних та ринкових методів впливу на соціально-економічні процеси. Розробка заходів у сфері фіскальної та монетарної політики, регулювання фінансового ринку має враховувати стадії економічного циклу, сприяти активізації основних факторів економічного зростання, до яких належить технологічність економіки, рівень розвитку людського потенціалу, інтегрованості вітчизняної економіки у світовій простір. Важливим є покращення інституційного середовища, яке характеризує якість взаємодії економічних суб'єктів, ступінь впливу державного фінансового регулювання, що створює умови для розвитку економіки та соціальної сфери.

Інституційні перетворення соціально-економічної моделі розвитку суспільства обумовлюють необхідність посилення дієвості фінансової системи. Важливим є підвищення ступеню координації між її складовими у сфері підтримки розвитку реального сектору економіки та забезпечення макроекономічної стабільності. Фінансова політика має ґрунтуватись на використанні сукупності заходів грошово-кредитного регулювання, реалізації виваженої бюджетної політики для забезпечення економічного зростання, достатньо низького

рівня інфляції. З метою активізації структурних змін в економіці важливим є застосування збалансованого підходу до формування бюджету. Фіскальна політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності досягнення позитивного бюджетного балансу в умовах відновлення росту валового внутрішнього продукту. Особливого значення набувають питання запровадження державного стратегічного та перспективного бюджетного планування. Формування прогнозних бюджетних показників має узгоджуватись з державною фінансовою стратегією. Важливим є удосконалення механізмів фінансової політики за умов посилення впливу глобалізації на вітчизняну економіку. Доцільним є визначення підходів до дієвого розвитку системи державного фінансового регулювання, забезпечення прозорості фінансового ринку. Значна увага державних інститутів має бути зосереджена на питаннях посилення стійкості фінансової системи, зміцнення її кредитного та інвестиційного потенціалу [4].

Система державного фінансового регулювання має доповнювати механізм ринкового саморегулювання, постійно удосконалювати форми та методи впливу держави на фінансову систему, галузі суспільного виробництва. Вплив державного фінансового регулювання на економічні та соціальні процеси відбувається з часовим лагом. Крім того, лаг впливу грошово-кредитного регулювання є диферентним у порівнянні з тривалістю лагу відповідного впливу бюджетного регулювання. При розробці заходів фінансової політики важливим є визначення щільності взаємозв'язку між групами фіскальних та монетарних інструментів з урахуванням наявності часових лагів. Забезпечення інтенсивного економічного зростання на довгостроковій основі потребує одночасного використання інструментів, важелів, механізмів податкового, митного, бюджетного, грошово-кредитного, валютного регулювання. Від виваженості податкової політики значним чином залежать темпи економічного зростання, показники зовнішньоекономічної діяльності, обсяги залучення інвестиційних ресурсів, у тому числі іноземних інвесторів, пріоритети соціальної політики держави. Розвиток податкової системи супроводжується постійним удосконаленням механізмів стимулювання соціально-економічного зростання, структурними перетвореннями податкової служби, посиленням дієвості регулюючої функції податків, покращенням якісного рівня планування податкових надходжень. Вагомим завданням реалізації механізму податкового регулювання є створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та забезпечення формування необхідного обсягу доходної частини бюджету для реалізації поставлених завдань.

Важливою складовою державного регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики. Взаємоузгодження бюджетного та грошово-кредитного регулювання потребує підвищення якісного рівня інституційного забезпечення як державного управління економічними процесами. Досягнення стабільності фінансової системи країни як пріоритетного завдання узгодженої реалізації бюджетної та монетарної політики потребує підвищення стійкості державних фінансів і належного рівня

функціонування грошово-кредитних відносин. Монетарна політика має дотримуватись адаптивного інфляційного таргетування, за якого допускається певне відхилення значень індексу споживчих цін від планового індикативного рівня в короткострокових періодах за умови, що на більш тривалих часових діапазонах темпи зростання цін в середньому наближаються до цільових. Важливими завданнями координації фіскальної та монетарної політики за сучасних умов є досягнення цінової стабільності в залежності від рівня економічного розвитку; підвищення рівня монетизації економіки; фінансування дефіциту бюджету через державні цінні папери; мінімізація значних коливань на валютному ринку.

Досягнення оптимального рівня інфляції видається можливим при одночасному застосуванні інструментів інфляційного таргетування та запровадженні інституційних обмежень при формуванні бюджетних показників на плановий та наступні два за плановим бюджетні періоди. До таких інституційних обмежень відносять встановлення пропорцій темпу зростання рівня витрат бюджету згідно макроекономічних показників, закріплення граничних обсягів дефіциту бюджету [5].

Інститут бюджетного регулювання має ґрунтуватися на сукупності форм, засобів, механізмів формування та реалізації завдань бюджетної політики, які визначають умови взаємовідносин учасників бюджетного процесу. Методи, інструменти, важелі бюджетного регулювання визначають можливість кількісного і якісного впливу інституту бюджету на соціальне та економічне середовище. При цьому кількісний вплив характеризується обсягом і показниками перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну та податкову систему. Реалізація заходів бюджетного регулювання має визначатись з урахуванням циклічності динаміки економіки та рівня стійкості системи державних фінансів, зменшення якого може призвести до ускладнення проведення ефективного бюджетного регулювання для позитивного впливу на економічні та соціальні процеси [7].

Структурні перетворення фінансової системи країни повинні здійснюватись з урахуванням функціонуючої моделі соціально-економічного розвитку та досвіду країн з розвинутою і трансформаційною економікою. Підхід розвинутих країн до формування механізму фінансового регулювання є важливим з позиції необхідності встановлення оптимальних пропорцій між складовими фінансової системи завдяки їх багаторічному досвіду функціонування даних систем з урахуванням впливу циклічності на економічні процеси та належного рівня розвитку інституційного середовища. В останні роки в країнах з розвинутою економікою спостерігається посилення впливу державного фінансового регулювання розвитку економіки та соціальної сфери.

На сучасному етапі розвитку постає необхідність подальшого вдосконалення фінансової системи, яка б забезпечувала сприятливі умови для відновлення динаміки стійкого економічного зростання, розвитку внутрішнього ринку товарів та послуг, оптимізації механізму формування та розподілу національного доходу та валового внутрішнього продукту між галузями економіки та населенням. У процесі реалізації виваженої бюджетно-податкової, грошово-кредитної, соціальної і інвестиційної політики, органи фінансового регулюван-

ня мають більш поглиблено враховувати інституційний підхід щодо формування архітектури фінансової системи, з огляду на структурні особливості економіки та пріоритети суспільного розвитку.

Одним із визначальних інструментів регулювання соціально-економічних процесів є фінансова політика держави. В умовах економічної рецесії фінансова політика має бути направлена на стимулювання економічного зростання, розширення внутрішнього попиту та пропозиції, посилення дієвості фінансово-бюджетного регулювання. З метою підвищення результативності фінансового механізму, посилення керованості національної економіки важливим є визначення основних підходів до формування та реалізації фінансової політики країни в умовах економічних перетворень.

Доцільним є спрямування заходів бюджетного, податкового регулювання у період економічного відновлення на зниження податкового навантаження, направлення бюджетних асигнувань на становлення високотехнологічного укладу економіки, науку, освіту, оборону, охорону здоров'я. Важливою складовою бюджетного регулювання повинні стати державні закупівлі високотехнологічної продукції вітчизняного виробництва. Одним із вагомих заходів бюджетного регулювання є спрямування витрат бюджету на модернізацію транспортної, комунікаційної, енергетичної, житлово-комунальної інфраструктури з метою забезпечення сприятливих умов для підвищення дієвості економічної діяльності. Актуальним є активізація заходів державно-приватного партнерства у зазначених галузях.

Інструменти грошово-кредитного регулювання повинні забезпечити відповідну грошову пропозицію для розширеного відтворення розвитку економіки. Необхідним є створення загальноприйнятого як у розвинутих країнах світу механізму рефінансування Центральним банком комерційних банків у міру зростання фінансових потреб економіки. Вагоме значення для посилення дієвості фінансового регулювання має актуалізація і оновлення інструментарію забезпечення фінансової стабільності. Особливо важливим є імплементація розроблених вимог до достатності банківського капіталу, методів оцінки ризику ліквідності, системи моніторингу за банківськими установами, які розроблені Базельським комітетом, що сприятиме посиленню стійкості банківської системи. Розвиток економіки залежить від функціонування інституту власності, пропорцій державної та приватної форм власності у загальній структурі.

ВИСНОВКИ

Процеси відновлення стійкого економічного зростання потребують проведення виваженої та збалансованої бюджетної політики країни, поглиблення співпраці із міжнародними фінансовими організаціями та реалізації інституційних перетворень. Вагомою передумовою для відновлення позитивної економічної динаміки є формування прозорої та стабільної системи оподаткування, яка б враховувала інституційні особливості розвитку економіки. Податкове регулювання має адаптивно реагувати на економічну циклічність з врахуванням показника доходів бюджету у валовому внутрішньому продукті. Важливими заходами бюджетного регулювання є посилення прозорості державних закупівель, зменшення показника державного боргу у валовому внутрішньому продукті,

оптимізація мережі соціальної інфраструктури та управлінських інституцій до потреб громади та бюджетних можливостей. Необхідним є підвищення дієвості державного фінансового контролю і аудиту, удосконалення критеріїв оцінки ступеню досягнення запланованих цілей та завдань головних розпорядників бюджетних коштів. Інструменти монетарного регулювання повинні забезпечити відповідну грошову пропозицію для розширеного відтворення розвитку економіки. Ступінь розвитку фінансового ринку та його інститутів визначають доступні інструменти грошово-кредитної політики. Цілі та завдання бюджетно-податкової політики мають враховувати пріоритети грошово-кредитного регулювання. Покращення якісного рівня інституційної складової системи фінансового регулювання сприятиме забезпеченню фінансової стабільності, результативності структурних перетворень публічних фінансів, підвищення ефективності функціонування фінансового ринку. Важливою складовою регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики. Напрямами удосконалення інституційного середовища фінансового регулювання визначено посилення дієвості механізмів захисту прав власності, спрощення механізмів адміністрування, підвищення корпоративної культури учасників фінансового ринку. В сучасних умовах модель економічного зростання країни повинна поєднувати інноваційні, соціальні, бюджетно-податкові складові з врахуванням рівня стійкості системи державних фінансів. З метою посилення ефективності функціонування системи фінансово-економічних інститутів важливо підвищити ступінь відповідальності уповноважених державних інституцій за досягнення планових результатів бюджетних програм, посилити рівень координації та взаємоузгодженості складових системи державного фінансового регулювання економічного розвитку. Система державного фінансового регулювання має постійно удосконалювати форми та методи впливу держави на фінансову систему, галузі суспільного виробництва з метою забезпечення макроекономічної стабільності. Формування системи стратегічного фінансово-бюджетного прогнозування і планування сприяє визначенню довгострокових суспільних цілей, що надає характеристику очікуваному рівню розвитку соціальних та економічних відносин та передбачає аналіз динаміки макроекономічних показників. У процесі формування заходів державного фінансового регулювання доцільним є врахування сукупності принципів, що забезпечить розвиток фінансових відносин, зокрема пріоритетності, збалансованості, інституційної визначеності, ефективності, наукової обґрунтованості. Фінансова політика країни для підвищення рівня її результативності потребує постійного удосконалення системи прогнозування фінансово-бюджетних показників. З метою подальшого розвитку методології системи прогнозування бюджетних показників доцільно враховувати низку динамічних взаємозв'язків між складовими бюджетної архітектоники у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Прогнозування доходної та видаткової частини бюджету на середньостроковий період має ґрунтуватись на основі сукупності відповідних методів, тенденцій макроекономічних показників, необхідності забезпечення бюджетної

збалансованості. Необхідним є підвищення функціональної адаптивності фінансового регулювання до інституційного середовища, стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни.

Література:

1. Б'юкенен Дж.М. Суспільні фінанси і суспільний вибір / Пер. з англ. / Дж.М. Б'юкенен, Р.А. Масгрейв. — К.: Вид. Дім "КМ Академія", 2004. — 175 с.
2. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку: монографія / За ред. Л.В. Лисяк. — Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. — 396 с.
3. Запатріна І.В. Бюджетне регулювання економічного зростання: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук / І.В. Запатріна; Науково-дослідний фінансовий інститут Міністерства фінансів України. — К., НДФІ, 2008. — 37 с.
4. Мельниченко С.І. Фінансова система як складова економічного розвитку / С.І. Мельниченко // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. — 2015. № 24/1. — С. 143—148.
5. Павелко А.В., Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В. Павелко, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. — 2015. — № 2. — С. 64—73.
6. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ. — М.: Вільямс, 2010. — 1360 с.
7. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Економічний часопис-XXI. — 2016. — № 3—4 (2). — С. 66—69.
8. Чугунов І.Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний // Вісник КНТЕУ. — 2016. — № 5. — С. 5—18.

References:

1. B'iukenen, Dzh.M. and Masgrejv, R.A. (2004), *Suspil'ni finansy i suspil'nyj vybir* [Public finances and social choice], Vyd. Dim "KM Akademiia", Kyiv, Ukraine.
 2. Lysiak, L.V. (2015), *Biudzhetna skladova realizatsii dominantnykh napriamiv suspil'noho rozvytku* [Budget component of realization of dominant areas of social development], DDFa, Dnipropetrovs'k, Ukraine.
 3. Zapatrina, I.V. (2008), "Budgetary regulation of economic growth", Ph.D. Thesis, Economy, NDFI, Kyiv, Ukraine.
 4. Mel'nichenko, S.I. (2015), "Financial system as a component of economic development", *Ekonomichnyj visnyk universytetu. Pereiaslav-Khmel'nyts'kyj derzhavnyj universytet imeni Hryhoriia Skovorody*, vol. 24/1, pp. 143—148.
 5. Pavelko, A.V. and Chuhunov, I.Ya. (2015), "Budget policy of economic development", *Visnyk KNTEU*, vol. 2, pp. 64—73.
 6. Samuel'son, P. and Nordhauz, V. (2010), *Ekonomika* [Economy], Vyl'iams, Moscow, Russia.
 7. Chuhunov, I.Ya. and Makohon, V.D. (2016), "Budget policy in the context of economic transformation", *Ekonomichnyj chasopys-XXI*, vol. 3—4 (2), pp. 66—69.
 8. Chuhunov, I.Ya. and Pasichnyj, M.D. (2016), "The financial policy of Ukraine in the conditions of globalization of the economy", *Visnyk KNTEU*, vol. 5, pp. 5—18.
- Стаття надійшла до редакції 18.07.2018 р.*